

ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2025-90-24>

УДК 658.6

Жадько К.С.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри підприємництва та економіки підприємства,
Університет митної справи та фінансів;
академік Академії економічних наук України

Солошенко М.О.

аспірант,
Університет митної справи та фінансів

Zhadko Kostyantyn, Soloshenko Mykyta

State University of Customs and Finance

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В УКРАЇНІ: ОПЕРАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ БІЗНЕСУ ТА ШЛЯХ ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ

FINANCIAL MONITORING IN UKRAINE: OPERATIONAL CHALLENGES FOR BUSINESS AND WAYS TO OPTIMIZE THE SYSTEM

У статті досліджуються операційні виклики та перешкоди, що виникають для українського бізнесу внаслідок практичного застосування норм фінансового моніторингу. Аналізується значне адміністративне навантаження на суб'єктів господарювання через процедури належної перевірки клієнтів (НПК), збір документів та звітування. Розглядаються суттєві прямі та непрямі комплаєнс-витрати, особливо обтяжливі для малого та середнього бізнесу. Висвітлюються проблеми операційних збоїв, зокрема затримки платежів та блокування банківських рахунків, що можуть паралізувати діяльність підприємств. Акцентується на важливості якісної оцінки ризиків, чітких керівництв щодо РОП, постійного діалогу між регуляторами та бізнесом, а також впровадження технологічних рішень (RegTech/SupTech) для автоматизації процесів та зниження адміністративного тягаря.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, бізнес, комплаєнс, регулятор, банк.

Summary. This article investigates the operational challenges and obstacles encountered by Ukrainian businesses due to the practical application of financial monitoring regulations. It analyzes the significant administrative burden imposed on business entities through customer due diligence (CDD) procedures, document collection, and reporting requirements. The study considers substantial direct and indirect compliance costs, which are particularly onerous for small and medium-sized enterprises (SMEs). Problems of operational disruptions are highlighted, notably payment delays and the freezing of bank accounts, which can paralyze business activities. The research identifies that the key obligations of reporting entities (REs) include registration, internal organization, appointment of a responsible employee, development of internal Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT) rules and programs, staff training, conducting CDD (including identification and verification of clients and their ultimate beneficial owners – UBOs), ongoing monitoring of business relationships, data updating, and the application of a risk-based approach (RBA). Simplified Due Diligence (SDD) and Enhanced Due Diligence (EDD) measures are analyzed in relation to the client's risk level. The monitoring of threshold and suspicious financial transactions is also examined. It is noted that the complexity of the legislative framework and numerous obligations demand considerable resources from REs. Emphasis is placed on the ambiguous and potentially overly cautious practical application of the RBA, which may lead to “de-risking”. Operational uncertainty is underscored, stemming from a lack of predictability in the application of rules by different REs and subjectivity in risk assessment. Based on an analysis of international experience and Financial Action Task Force (FATF) guidelines, pathways for system optimization are proposed. The importance of robust risk assessment, clear RBA guidance, continuous dialogue between regulators and the business community, and the implementation of technological solutions (RegTech/SupTech) to automate processes and reduce the administrative load is stressed.

Keywords: financial monitoring, business, compliance, regulator, bank.

Постановка проблеми. В [1, с. 51] зазначається, що рівень розвитку економіки вимагає від суб'єкта господарювання дотримання певних правил, а також проводити постійну діагностику для надання детальної звітності о якості фінансової операційності. Незважаючи на важливість фінансового моніторингу для національної безпеки та міжнародного співробітництва, практична реалізація вимог фінансового моніторингу створює значні операційні виклики для українського бізнесу. В умовах економічних викликів, посилених війною, ці проблеми стають ще гострішими, зумовлюючи нагальну потребу в аналізі існуючих перешкод та розробці шляхів оптимізації системи фінансового моніторингу для збалансування контрольних функцій держави та потреб розвитку бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процесом вивчення аналізом адміністративно-правового статусу фінансового моніторингу в Україні займаються науковці Є.О. Легеза, Д.М. Белов. [2] Науковці Світлана Левицька (Levytska S.) та ін., [3] а також О.Д. Гнаткович, Т.В. Овчиннікова, С.Д. Смолінська [4] приділяють увагу аналізу та узагальненню української та міжнародної практики внутрішнього аудиту фінансових операцій і заходи впливу до банків і компаній у випадках неналежної ідентифікації та автентифікації перевірки. В.В. Сержанов, Я.А. Максименко, Ф.В. Абрамов [5], О.Ю. Бочко, О.М. Піхоцька [6] розглядають можливі форми підвищення ефективності фінансового моніторингу в умовах сучасної цифровізації.

Незважаючи на широкий спектр досліджень, залишається потреба у більш глибокому аналізі саме операційних викликів для українського бізнесу, що виникають внаслідок практичного застосування норм фінансового моніторингу, особливо в контексті останніх економічних потрясінь. Також актуальною є розробка комплексних та практично орієнтованих рекомендацій щодо оптимізації системи, які б враховували інтереси як держави, так і підприємницького середовища, з акцентом на зниження адміністративного тиску та підвищення передбачуваності регуляторного середовища.

Мета статті. Головною метою даного дослідження є всебічний аналіз операційних викликів та перешкод, що створюються чинною системою фінансового моніторингу для суб'єктів господарювання в Україні. Також буде приділено увагу питанням стимулювання впровадження технологічних інновацій, що має на меті зниження надмірного регуляторного тиску на добросовісний бізнес та підвищення загальної ефективності й прозорості системи фінансового моніторингу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Закон № 361-IX відіграє роль основоположного нормативно-правового акту, який регулює відносини у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ) в Україні [2]. Сфера його застосування є доволі широ-

кою, охоплюючи значне коло суб'єктів та фінансових операцій. Діяльність у цій сфері ґрунтується на низці ключових принципів, серед яких законність, верховенство права, пропорційність, ефективність, прозорість, відповідальність та міжнародне співробітництво [7]. Важливе значення мають принцип пропорційності та ризик-орієнтований підхід (РОП), які покликані забезпечити відповідність заходів ПВК/ФТ рівню виявлених ризиків, уникаючи при цьому створення надмірного тягара для легальної економічної діяльності.

Закон № 361-IX та відповідні підзаконні акти покладають на суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ) низку ключових обов'язків [7]. По-перше, це стосується реєстрації та внутрішньої організації: всі СПФМ мають стати на облік у Держфінмоніторингу, як правило, до встановлення перших ділових відносин з клієнтом. Вони також повинні призначити відповідального працівника за фінансовий моніторинг (який відповідає певним вимогам щодо кваліфікації та ділової репутації), розробити й регулярно оновлювати внутрішні правила та програми ПВК/ФТ [8], а також забезпечити належне навчання персоналу з цих питань [9, с. 43].

Центральним обов'язком СПФМ є здійснення належної перевірки клієнта (НПК, або KYC – Know Your Customer). Це комплексний процес, який вимагає від СПФМ ідентифікувати та верифікувати своїх клієнтів (фізичних та юридичних осіб), їхніх представників (з перевіркою повноважень) [10], а також встановити та верифікувати їхніх кінцевих бенефіціарних власників (КБВ). НПК проводиться до або під час встановлення ділових відносин, перед здійсненням разової фінансової операції на значну суму, у разі виникнення підозри або в інших встановлених законом випадках [11, с. 126–127]. Процедура НПК включає кілька компонентів: ідентифікацію (збір даних про клієнта), верифікацію (перевірку достовірності даних за допомогою документів чи надійних джерел, у тому числі дистанційно [12, с. 9]), встановлення КБВ, вивчення клієнта (розуміння мети відносин, джерел коштів, діяльності) та постійний моніторинг ділових відносин і операцій клієнта для забезпечення актуальності даних та відповідності профілю ризику. Актуалізація даних проводиться періодично: щорічно для клієнтів високого ризику, раз на 3 роки – середнього, та раз на 5 років – низького.

Застосування ризик-орієнтованого підходу є обов'язковим при здійсненні НПК, тобто обсяг та глибина перевірки залежать від оціненого рівня ризику клієнта. Для клієнтів з низьким рівнем ризику (наприклад, державні органи, компанії з прозорою власністю, ОСББ, клієнти з доброю історією) можуть застосовуватися спрощені заходи належної перевірки (СЗНП). Це може означати менш частий моніторинг або спрощену верифікацію. Однак, СЗНП не застосовуються за наявності

підозр. Натомість, для клієнтів з високим рівнем ризику є обов'язковими посилені заходи належної перевірки (ПЗНП). До таких клієнтів відносять, зокрема, політично значущих осіб (PEPs), клієнтів з країн зі списку FATF, тих, хто пов'язаний з офшорними зонами, або проводить складні, незвично великі чи економічно невиправдані операції. ПЗНП вимагають збору додаткової інформації, встановлення джерел статків/коштів, отримання дозволу керівництва та поглибленого моніторингу.

СПФМ також зобов'язані здійснювати моніторинг фінансових операцій для виявлення тих, що підлягають фінансовому моніторингу [8].

Крім того, СПФМ повинні розробляти та впроваджувати системи управління ризиками ПВК/ФТ, застосовуючи ризик-орієнтований підхід (РОП). Це означає необхідність оцінювати ризики, притаманні власній діяльності та пов'язані з клієнтами (враховуючи їх тип, географію, продукти/послуги), та вживати заходів для їх мінімізації.

Нарешті, закон зобов'язує СПФМ відмовляти у встановленні (підтриманні) ділових відносин чи проведенні операції у випадках, передбачених статтею 15 Закону № 361-IX. Це може статися, якщо неможливо здійснити НПК (ідентифікувати/верифікувати клієнта чи КБВ), є сумніви щодо повноважень представника, клієнту встановлено неприйнятно високий ризик, або клієнт не надав необхідні документи/відомості чи надав недостовірну інформацію. Про таку відмову СПФМ також повідомляє Держфінмоніторинг [13, с. 55].

Складність та багатогранність законодавчої бази (Закон № 361-IX, постанови НБУ №65 та №110, інші підзаконні акти) створюють значні виклики для СПФМ. Наявність численних специфічних обов'язків (реєстрація, призначення відповідального працівника, розробка внутрішніх правил, різні рівні НПК, моніторинг порогових та підозрілих операцій, оцінка ризиків, звітування) вимагає від СПФМ значних ресурсів: юридичної експертизи для правильного тлумачення норм, кваліфікованого персоналу для виконання процедур, фінансових витрат на навчання та потенційно на впровадження технологічних рішень. Цей тягар може бути особливо відчутним для малих підприємств або тих СПФМ, які були нещодавно включені до системи (бухгалтери, юристи, аудитори тощо) і не мали раніше розвиненої комплаєнс-інфраструктури.

Незважаючи на законодавче закріплення ризик-орієнтованого підходу, його практичне застосування СПФМ видається неоднозначним та потенційно надмірно обережним. Міжнародні стандарти FATF також наголошують на важливості РОП для забезпечення гнучкості та пропорційності заходів. Однак численні скарги бізнесу на операційні перешкоди, зокрема, блокування рахунків, свідчать про можливу тенденцію до

«де-рискінгу» – уникнення ризику замість управління ним. Це може бути спричинено страхом перед суворими санкціями за порушення або відсутністю чітких, практичних рекомендацій щодо ефективного впровадження РОП, особливо у складних чи межових ситуаціях. [3, с. 3].

Система фінансового моніторингу, незважаючи на свою необхідність у боротьбі з незаконними фінансовими потоками, створює низку операційних труднощів для українського бізнесу. Одним з найбільш відчутних аспектів є значне адміністративне навантаження. Підприємства витрачають багато часу та ресурсів на виконання процедур належної перевірки клієнтів (НПК), збір та подання великої кількості документів на запити банків та інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ), а також на відповіді на уточнюючі запитання та забезпечення внутрішніх комплаєнс-процесів. Необхідність постійно оновлювати дані про клієнтів та їхніх кінцевих бенефіціарних власників також додає адміністративних зусиль. Міжнародні дослідження підтверджують, що дотримання вимог у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ) є значним адміністративним тягарем для компаній [9, с. 8].

Окрім адміністративного навантаження, бізнес несе суттєві витрати на комплаєнс, які поділяються на прямі та непрямі. До прямих належать витрати на утримання спеціалізованого персоналу (комплаєнс-офіцерів), їхнє навчання, придбання та впровадження програмного забезпечення для автоматизації процесів КУС, моніторингу транзакцій та звітності [14, с. 76], а також оплата послуг зовнішніх консультантів. Непрямі витрати включають втрачену вигоду через затримки у проведенні операцій, можливу втрату контрактів або клієнтів через операційні труднощі у взаємодії з фінансовими установами, та загальне уповільнення бізнес-процесів. Глобальні оцінки витрат на AML-комплаєнс лише для фінансового сектору сягають мільярдів доларів щорічно [15, с. 6].

Фінансовий моніторинг також може призводити до серйозних операційних збоїв. По-перше, це затримки у проведенні платежів, спричинені поглибленою перевіркою операцій або запитами додаткової інформації з боку СПФМ, що негативно впливає на розрахунки з контрагентами та загальну діяльність. По-друге, найбільш руйнівним наслідком може стати блокування або замороження рахунків. Банк чи інший СПФМ може ініціювати блокування на підставі підозри у відмиванні коштів, фінансуванні тероризму, невідповідності операцій профілю клієнта, ненаданні запитуваної інформації чи встановленні неприйнятно високого ризику. Держфінмоніторинг також може зупиняти фінансові операції на строк до семи робочих днів у разі підозр. Блокування рахунків фактично паралізує діяльність компанії, унеможли-

лює розрахунки та може призвести до банкрутства. Статистика свідчить про значні обсяги заблокованих коштів (12,3 млрд. грн) [16, с. 7] та зростання кількості скарг на блокування. Закон № 361-IX передбачає підстави для замороження активів (стаття 22) та зупинення операцій (стаття 23).

Нарешті, бізнес стикається з операційною невизначеністю через брак передбачуваності у застосуванні правил фінансового моніторингу різними СПФМ. Нерідко те, що є прийнятним для одного банку, викликає запитання або навіть призводить до блокування в іншому. Це пов'язано з тим, що кожен СПФМ розробляє власні внутрішні процедури та критерії ризику, хоч і в межах законодавства. Суб'єктивність в оцінці ризиків чи підозрілості операцій, а також непрозорість процесу прийняття рішень з боку СПФМ створюють атмосферу невизначеності для підприємців.

Позиції провідних бізнес-асоціацій, таких як Європейська Бізнес Асоціація (ЕВА), Американська торговельна палата (АСС), Спілка українських підприємців (СУП) та Асоціація IT Ukraine, безпосередньо щодо фінансового моніторингу висвітлені обмежено. Проте в їхніх загальних оцінках бізнес-клімату часто фігурують скарги на надмірний регуляторний тиск та заклики до зменшення втручання держави в діяльність бізнесу.

Практика демонструє конкретні приклади проблем, з якими стикається бізнес. Блокування рахунків українських підприємців американським необанком Mercury у 2024 році, хоч і відбулося за кордоном, підкреслило загальну вразливість компаній, особливо тих, що працюють на міжнародних ринках, до раптових блокувань та необхідності постійно підтверджувати легітимність своєї діяльності та походження коштів. На внутрішньому ринку компанії стикаються з блокуваннями через підозри банків у «дробленні бізнесу» для ухилення від оподаткування, що вимагає від фінансових установ посиленого аналізу зв'язків між ФОП та юридичними особами [5, с. 13]. Інші кейси стосуються раптових блокувань через несвоєчасне надання документів на запит банку, проведення транзакцій, які банк вважає підозрілими, або через невідповідність операцій заявленому профілю діяльності.

Міжнародний досвід та керівні принципи FATF пропонують низку практик, які допомагають знайти баланс між ефективним режимом протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ) і мінімізацією негативного впливу на легальний бізнес. Основою такого збалансованого підходу є якісна оцінка ризиків. Це передбачає розробку та регулярне оновлення глибокої національної оцінки ризиків (НОР), а також проведення секторальних та інституційних оцінок. Важливо, щоб ці оцінки базувалися на даних, а не лише на суб'єктивних експертних думках [17, с. 10–11; 18, с. 49]. Крім того, регулятори мають надавати чіткі та практичні керівництва щодо застосування ризик-орі-

єнтованого підходу (РОП), належної перевірки клієнтів (НПК), звітування та інших аспектів. Важливим є також постійний діалог між регуляторами, суб'єктами первинного фінансового моніторингу (СПФМ) та представниками бізнесу для обговорення проблемних питань та пошуку спільних рішень [19, с. 7].

Підвищенню ефективності комплаєнс-процесів та потенційному зниженню витрат і адміністративного тягаря сприяє впровадження технологічних рішень (RegTech/SupTech). Ці технології можуть автоматизувати рутинні завдання, покращити якість аналізу ризиків та звітності [6, с. 3; 4, с. 4]. Важливим елементом РОП є застосування пропорційних та гнучких процедур, зокрема, спрощених заходів НПК для клієнтів та операцій низького ризику, уникаючи підходу «один розмір для всіх». Ефективний обмін інформацією між СПФМ (де це дозволено законодавством про захист даних) також може зменшити дублювання зусиль при перевірці клієнтів.

Збалансований підхід має поширюватися і на правозастосування. Наглядові органи повинні застосовувати заходи впливу пропорційно до характеру та серйозності порушення, враховуючи обставини справи та зусилля установи щодо виправлення недоліків. Застосування принципу «нульової толерантності» до будь-яких помилок не відповідає духу РОП. Нарешті, важливо інтегрувати заходи ПВК/ФТ у загальну стратегію сприяння бізнесу.

Особливе місце у модернізації систем протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ) займають регуляторні технології (RegTech), призначені для суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ). Рішення RegTech здатні автоматизувати та вдосконалити численні комплаєнс-процеси. Це включає автоматизацію процедур належної перевірки клієнта (НПК) за допомогою цифрової ідентифікації (BankID, Дія.Підпис), біометрії, відеоверифікації, автоматизованої перевірки за санкційними списками, списками політично значущих осіб (ПЕП) та терористів, а також аналізу даних з відкритих джерел. Також RegTech дозволяє покращити моніторинг транзакцій, застосовуючи штучний інтелект (AI) та машинне навчання (ML) для виявлення складних, аномальних чи підозрілих патернів поведінки, які виходять за рамки простих правил, і одночасно знизити кількість хибних спрацювань ("false positives"). Крім того, можлива автоматизація звітності шляхом генерації та подання звітів до Держфінмоніторингу через API [20, с. 23], а також динамічна оцінка ризиків клієнта за допомогою алгоритмів. Таким чином, RegTech потенційно може знизити операційні витрати, зменшити навантаження на персонал, підвищити точність виявлення ризиків та прискорити комплаєнс-процедури.

Однак впровадження RegTech пов'язане з певними викликами. До них належать висока вартість розробки,

придбання та інтеграції таких рішень, особливо для малих та середніх СПФМ. Існує також потреба у кваліфікованих фахівцях для роботи з новими системами, виникають питання захисту даних та кібербезпеки. Можлива непрозорість алгоритмів AI/ML (так звана «проблема чорної скриньки») та необхідність адаптації регуляторних вимог для визнання та заохочення використання нових технологій також є суттєвими перешкодами.

Паралельно з RegTech розвиваються наглядові технології (SupTech), призначені для використання регуляторами. Інструменти SupTech можуть трансформувати підходи до регулювання та нагляду у сфері ПВК/ФТ. Вони дозволяють ефективніше збирати та обробляти великі обсяги даних від СПФМ, наприклад, через стандартизовані програмні інтерфейси (API). Завдяки аналітиці великих даних (Big Data) та AI/ML, регулятори можуть проводити більш глибокий та оперативний аналіз ризиків як на рівні окремих установ, так і сектору в цілому.

Проте впровадження SupTech також має свої виклики. Це вимагає від регуляторів значних інвестицій в IT-інфраструктуру та аналітичні інструменти. Необхідно розробити єдині стандарти даних та звітності (наприклад, на базі міжнародного стандарту ISO 20022). Також існує потреба у залученні фахівців з аналізу даних та кібербезпеки, а також у вирішенні питань інтероперабельності різних систем та надійного захисту даних.

Ефективне застосування РОП значною мірою залежить від якості даних та аналітичних можливостей як СПФМ, так і регуляторів. Технології RegTech та SupTech пропонують потужні інструменти для подолання обмежень ручних процесів та суб'єктивних оцінок (таблиця 1). Автоматизація НПК, використання AI для моніторингу та ризик-скорингу, а також аналіз великих даних регуляторами можуть зробити систему ПВК/ФТ більш точною, ефективною та, потенційно, менш обтяжливою для законослухняного бізнесу.

Таблиця 1

Потенційні застосування RegTech/SupTech у сфері ПВК/ФТ

Застосування	Потенційні переваги	Виклики / ризики для України
RegTech для СПФМ		
1. Автоматизація НПК (Digital ID, біометрія, відеоверифікація, перевірка списків)	– Прискорення онбордингу клієнтів; – Зниження витрат на ручну перевірку; – Підвищення точності ідентифікації / верифікації; – Зменшення адміністративного навантаження;	– Вартість впровадження та інтеграції; – Необхідність визнання регулятором нових методів; – Захист персональних даних та кібербезпека; – Доступність технологій для малих СПФМ;
2. AI/ML для моніторингу транзакцій та виявлення підозрілої активності	– Виявлення складних та неочевидних схем; – Зниження кількості хибних спрацювань; – Підвищення ефективності виявлення ризиків; – Можливість аналізу великих обсягів даних	– Складність та вартість розробки/впровадження моделей; – Потреба у великих та якісних даних для навчання моделей; – Проблема «чорної скриньки» (пояснюваність рішень AI); – Ризик алгоритмічної упередженості
3. Автоматизоване звітування до Держфінмоніторингу (через API)	– Зменшення ручної роботи та помилок; – Прискорення подання звітності; – Стандартизація формату даних;	– Необхідність розробки та підтримки API з боку Держфінмоніторингу – Вимоги до стандартизації даних – Забезпечення безпеки передачі даних
4. Динамічний ризик-скоринг клієнтів	– Більш точна та актуальна оцінка ризику; – Можливість оперативного реагування на зміни; – Основа для більш гнучкого застосування РОП;	– Складність розробки та валідації моделей скорингу; – Потреба в інтеграції різномірних даних; – Забезпечення прозорості та справедливості оцінки;
SupTech для Регуляторів (НБУ, Держфінмоніторинг)		
5. Платформи для збору та аналізу даних від СПФМ	– Ефективніший збір звітності (потенційно в реальному часі); – Можливість аналізу великих даних для виявлення системних ризиків та трендів; – Покращення якості нагляду;	– Висока вартість розробки та впровадження; – Необхідність стандарту даних та форматів звітності; – Потреба у потужній IT-інфраструктурі та аналітичних інструментах; – Кібербезпека та захист даних;
6. Інструменти для off-site моніторингу та аналізу ризиків	– Можливість більш частого та глибокого аналізу діяльності СПФМ без виїзних перевірок; – Раннє виявлення проблемних установ чи секторів;	– Потреба у кваліфікованих аналітиках даних; – Залежність від якості та повноти даних, що надаються СПФМ; – Інтерпретація результатів аналізу;

Джерело: розроблено авторами на основі [14, 19, 20]

Оптимізація системи фінансового моніторингу в Україні – це не лише питання внесення змін до законів чи впровадження нових технологій. Це вимагає комплексного підходу, який включає зміну культури комплаєнсу – від формального виконання вимог (“box-ticking”) до реального управління ризиками, заснованого на глибокому розумінні специфіки бізнесу та потенційних загроз. Надмірна обережність СПФМ, викликана страхом санкцій, може бути такою ж шкідливою для економіки, як і недостатній контроль. Тому, паралельно з удосконаленням регуляторної бази та сприянням технологічному розвитку, необхідно інвестувати у підвищення кваліфікації як співробітників СПФМ, так і працівників наглядових органів.

Висновки. Подальший розвиток системи фінансового моніторингу в Україні має відбуватися шляхом постійної адаптації до мінливих ризиків, технологічних можливостей та економічних реалій.

Важливо перейти від підходу, що сприймається бізнесом переважно як обтяження, до моделі, де ПВК/ФТ розглядається як інтегрована частина управління ризиками та забезпечення сталого розвитку.

Це вимагає не лише законодавчих змін, але й зміни культури взаємодії між державою та бізнесом, підвищення інституційної спроможності всіх учасників системи та розбудови довіри. Ефективне використання технологій може стати ключовим фактором у досягненні цієї мети, дозволяючи зробити фінансовий моніторинг більш точним, менш інтрузивним та більш орієнтованим на реальні ризики.

Надалі пропонується приділити увагу конкретним шляхам для інсталяції аналітичних технологій в Державний фінансовий моніторинг, що надасть змогу збільшити ефективність процедури перевірки клієнти та зменшити навантаження на суб'єктів господарської діяльності.

Список літератури:

1. Жадько К. С., Сірко А. Ю. Діагностика стану господарської діяльності суб'єкта господарювання. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2018. № 1 (59). С. 50–56. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2018-1-59-7>
2. Лебеза Є. О., Белов Д. М. Деякі особливості правового регулювання статусу Державної служби фінансового моніторингу України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2022. Вип. 73, ч. 2. С. 51–56. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.73.39>
3. Levytska S., Pershko L., Akimova L., Akimov O., Havrilenko K., Kuchеровskii O. A Risk-Oriented Approach in the System of Internal Auditing of the Subjects of Financial Monitoring. *International Journal of Applied Economics, Finance and Accounting*. 2022. Vol. 14, No. 2. P. 194–206. DOI: <https://doi.org/10.33094/ijaefa.v14i2.715>
4. Гнаткович О. Д., Овчиннікова Т. В., Смолінська С. Д. Фінансовий моніторинг в Україні та напрями його покращення. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-14>
5. Сержанов В. В., Максименко Я. А., Абрамов Ф. В. Ефективність формальних правил фінансового моніторингу. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2022. № 3 (126). С. 10–15. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2022-3-2>
6. Бочко О. Ю., Піхоцька О. М. Вплив цифровізації на фінансовий моніторинг підприємницької діяльності. *Академічні візії*. 2023. Вип. 23. Опубл. 11.09.2023. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10437681>
7. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 25. Ст. 171. URL: <https://surli.cc/nwklldo> (дата звернення: 09.05.2025).
8. Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство фінансів України : Наказ Міністерства фінансів України від 07.06.2024 № 282; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 16.07.2024 за № 1071/42416. *Офіційний вісник України*. 2024. № 68. Ст. 4099. URL: <https://surli.li/pquuza> (дата звернення: 08.05.2025)
9. Connell P. L. *Strategies for Banks Anti-Money Laundering/Counter-Terrorism Finance Compliance Programs to Protect Financial Systems* : Doctoral Study (Doctor of Business Administration) / Pamela L. Connell ; Walden University. April 2022. 119 p. URL: <https://surli.lu/lftzts> (дата звернення 08.05.2025)
10. Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння залученню іноземних інвестицій : Закон України від 15.05.2018 № 2418-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 33. Ст. 249. URL: <https://surli.lu/otsamg> (дата звернення: 11.05.2025)
11. Глущенко О. О., Семеґен І. Б. *Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід* : монографія / за заг. ред. Р. А. Слав'юка. Київ : УБС НБУ, 2014. 387 с. ISBN 978-966-484-270-6. URL: <https://surli.li/otywwa> (дата звернення 20.05.2025)
12. Вимоги в сфері ПВК/ФТ до суб'єктів первинного фінансового моніторингу, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких здійснює Національний банк України : презентація / Національний банк України, Департамент фінансового моніторингу ; Робоча зустріч з учасниками ринку небанківських фінансових послуг (м. Київ, 09.08.2023). Київ : НБУ, 2023. 12 с. URL: <https://surli.li/ksmghu> (дата звернення: 10.05.2025)
13. *Суб'єкт первинного фінансового моніторингу* / Академія фінансового моніторингу. Київ, 2019. 70 с. URL: <https://surli.li/cmenrc> (дата звернення: 10.05.2025)
14. Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). *Можливості та виклики нових технологій для ПВК/ФТ* : [звіт, неофіц. пер. з англ.]. Липень 2021. 83 с. (На основі: FATF 2021). *Opportunities and Challenges of New Technologies for AML/CFT*. Paris, France. URL: <https://surli.li/uuptsn> (дата звернення: 09.05.2025)

15. Huang C.-C., Trangle A. *Anti-Money Laundering and Blockchain Technology*. Harvard Law School, 2020. 45 p. (The Case Studies ; CSP023). URL: <https://surl.li/gqviqu> (дата звернення: 11.05.2025)
16. Державна служба фінансового моніторингу України. *Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2023 рік*. Київ, 2024. 38 с. URL: <https://surl.li/klixbh> (дата звернення: 12.05.2025)
17. Ferwerda J., Reuter P. *National Assessments of Money Laundering Risks: Learning from Eight Advanced Countries' NRAs*. Washington, DC : The World Bank, 2022. 44 p. (Equitable Growth, Finance & Institutions Insight). URL: <https://surl.li/pwpern> (дата звернення: 09.05.2025)
18. Лучко М. Фінансовий моніторинг у контексті бухгалтерської та аудиторської практики в Україні. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : ТНТУ, 2022. Том 77. № 4. С. 45–52. (Облік і оподаткування). URL: <https://surl.li/pnriny> (дата звернення 06.05.2025)
19. Національний банк України. *Концепція розвитку інноваційних наглядових та регуляторних технологій* : консультаційний документ. Київ, 12.04.2023. 31 с. URL: <https://surl.li/khmmad> (дата звернення: 08.05.2025)
20. *Тижневий методологічний збірник ПБК/ФТ/ФР*. 07–11 жовтня 2024 р. (Тиждень 41). 2024. 24 с. URL: <https://surl.li/iixqxt> (дата звернення: 10.05.2025)

References:

1. Zhadko K. S. & Sirko A. Yu. (2018). Diagnostyka stanu gospodarskiej działalności podmiotu gospodarki [Diagnostics of the economic activity state of a business entity]. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia – Scientific View: Economics and Management*, no. 1(59), pp. 50–56. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2018-1-59-7>
2. Leheza Ye. O. & Bielov D. M. (2022). Deiaiki osoblyvosti pravovoho rehuliuвання statusu Derzhavnoi sluzhby finansovoho monitorynhu Ukrainy [Some features of the legal regulation of the status of the State Financial Monitoring Service of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii Pravo – Scientific Herald of Uzhhorod National University. Law Series*, no. 73(2), pp. 51–56. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.73.39>
3. Levytska S., Pershko L., Akimova L., Akimov O., Havrilenko K. & Kucherovskii O. (2022). A risk-oriented approach in the system of internal auditing of the subjects of financial monitoring. *International Journal of Applied Economics, Finance and Accounting*, no. 14(2), pp. 194–206. DOI: <https://doi.org/10.33094/ijaefa.v14i2.715>
4. Hnatkovych O. D., Ovchynnikova T. V. & Smolinska S. D. (2022). Finansovy monitorynh v Ukraini ta napriamy yoho pokrashchennia [Financial monitoring in Ukraine and directions for its improvement]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. (38). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-14>. Available at: <https://surl.li/qzavxq> (accessed May 7, 2025)
5. Serzhanov V. V., Maksymenko Ya. A. & Abramov F. V. (2022). Efektyvnist formalnykh pravyl finansovoho monitorynhu [Effectiveness of formal financial monitoring rules]. *Derzhava ta rehiony. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo – State and Regions. Series: Economics and Entrepreneurship*, no. 3(126), pp. 10–15. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2022-3-2>
6. Bocho O. Yu. & Pikhotska O. M. (2023). Vplyv tsyfrovizatsii na finansovy monitorynh pidpriemnyt'skoi diialnosti [The impact of digitalization on financial monitoring of business activities]. *Akademichni vizii – Academic Visions*, no. (23). DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10437681>
7. Pro zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia [On prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime, financing of terrorism and financing of proliferation of weapons of mass destruction]: Law of Ukraine No. 361-IX of December 6, 2019. (2020). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, (25), Art. 171. Available at: <https://surl.cc/nwklld> (accessed May 9, 2025). (in Ukrainian)
8. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2024). Pro zatverdzhennia Polozhennia pro zdiisnennia finansovoho monitorynhu subiektamy pervynnoho finansovoho monitorynhu, derzhavne rehuliuвання i nahliad za diialnistiu yakykh zdiisniue Ministerstvo finansiv Ukrainy [On the approval of the Regulation on financial monitoring by primary financial monitoring entities, state regulation and supervision of whose activities is carried out by the Ministry of Finance of Ukraine]: Nakaz No. 282 vid 07.06.2024. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, (68), Art. 4099. Available at: <https://surl.li/pquuza> (accessed May 8, 2025). (in Ukrainian)
9. Connell P. L. (2022). *Strategies for Banks Anti-Money Laundering/Counter-Terrorism Finance Compliance Programs to Protect Financial Systems* (Doctoral Study, Doctor of Business Administration). Walden University. Available at: <https://surl.li/lftzts> (accessed May 8, 2025).
10. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo spriannia zaluchenniu inozemnykh investytsii [On amendments to some laws of Ukraine regarding the promotion of foreign investment attraction]: Law of Ukraine No. 2418-VIII of May 15, 2018. (2018). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, (33), Art. 249. Available at: <https://surl.li/otsamg> (accessed May 11, 2025). (in Ukrainian)
11. Hlushchenko O. O. & Semehen I. B. (2014). *Antylegalizatsiinyi finansovy monitorynh: ryzyk-oriientovanyi pidkhid: monohrafiia* [Anti-legalization financial monitoring: a risk-oriented approach: monograph] (R. A. Slaviuk, Ed.). Kyiv: UBS NBU. Available at: <https://surl.li/otywwa> (accessed May 20, 2025). (in Ukrainian)
12. Natsionalnyi bank Ukrainy, Departament finansovoho monitorynhu. (2023). *Vymohy v sferi PVK/FT do subiektiv pervynnoho finansovoho monitorynhu, derzhavne rehuliuвання i nahliad za diialnistiu yakykh zdiisniue Natsionalnyi bank Ukrainy: prezentatsiia* [Requirements in the sphere of AML/CFT for primary financial monitoring entities, state

regulation and supervision of whose activities is carried out by the National Bank of Ukraine: presentation]. Kyiv: NBU. Available at: <https://surl.li/ksmgghu> (accessed May 10, 2025). (in Ukrainian)

13. Akademiia finansovoho monitorynhu. (2019). *Subiekt pervynnoho finansovoho monitorynhu* [Subject of primary financial monitoring]. Kyiv: Akademiia finansovoho monitorynhu. Available at: <https://surl.li/cmenrc> (accessed May 10, 2025). (in Ukrainian)

14. Hrupa z rozrobky finansovykh zakhodiv borotby z vidmyvanniam hroshei (FATF). (2021, July). *Mozhlyvosti ta vyklyky novykh tekhnolohii dlia PVK/FT* [Opportunities and challenges of new technologies for AML/CFT] (Neofitsiinyi pereklad z anhliiskoi; Original title: *Opportunities and Challenges of New Technologies for AML/CFT*). Available at: <https://surl.li/uuptsn> (accessed May 9, 2025). (in Ukrainian)

15. Huang C.-C. & Trangle A. (2020). *Anti-Money Laundering and Blockchain Technology* (The Case Studies, CSP023). Harvard Law School. Available at: <https://surl.li/gqviqu> (accessed May 11, 2025).

16. Derzhavna sluzhba finansovoho monitorynhu Ukrainy. (2024). *Zvit Derzhavnoi sluzhby finansovoho monitorynhu Ukrainy za 2023 rik* [Report of the State Financial Monitoring Service of Ukraine for 2023]. Kyiv: Derzhavna sluzhba finansovoho monitorynhu Ukrainy. Available at: <https://surl.li/klixbh> (accessed May 12, 2025). (in Ukrainian)

17. Ferwerda J. & Reuter P. (2022). *National Assessments of Money Laundering Risks: Learning from Eight Advanced Countries' NRAs* (Equitable Growth, Finance & Institutions Insight). The World Bank. Available at: <https://surl.li/pwpern> (accessed May 9, 2025).

18. Luchko M. (2022). Finansovyi monitorynh u konteksti bukhalterskoi ta audytorskoi praktyky v Ukraini [Financial monitoring in the context of accounting and auditing practice in Ukraine]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician Economic Herald*, 77(4), pp. 45–52. Available at: <https://surl.li/nnriny> (accessed May 6, 2025).

19. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2023, April 12). *Kontseptsiia rozvytku innovatsiinykh nahliadovykh ta rehuliatornykh tekhnolohii: konsultatsiinyi dokument* [Concept for the development of innovative supervisory and regulatory technologies: Consultation document]. Kyiv: Natsionalnyi bank Ukrainy. Available at: <https://surl.li/khmmad> (accessed May 8, 2025). (in Ukrainian)

20. Tyzhnevnyi metodolohichniy zbirnyk PVK/FT/FR. 07–11 zhovtnia 2024 r. (Tyzhden 41) [Weekly methodological collection on AML/CFT/CPF. October 07–11, 2024 (Week 41)]. (2024). Available at: <https://surl.li/iiixqt> (accessed May 10, 2025). (in Ukrainian)